

ผลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน โดยใช้ เครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

พรรณพิมล วิบุลากร พบ.*, วนิดา ชนินทุยทรวงศ์ วท.ม.** ,
รัชดาวรรณ แดงสุข พย.บ.***, อัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล กศ.ม.****

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา และสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

วิธีการศึกษา ประชากรศึกษา คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในระดับประถมศึกษา โดยมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 6 - 11 ปี กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 1,080 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนที่พัฒนาขึ้นเอง ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่าในภาพรวมแล้วต้นทุนชีวิตรายข้อที่เด็กวัยเรียนเลือกตอบว่ามีมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support) ร้อยละ 96.9 และความซื่อสัตย์ (honesty) ร้อยละ 96.9 ส่วนต้นทุนชีวิตรายข้อที่เด็กวัยเรียนเลือกตอบว่ามีน้อยที่สุด คือ การได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (children as resources) ร้อยละ 62.9

สรุป เด็กวัยเรียนมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็งในต้นทุนชีวิตด้านการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว และความซื่อสัตย์ ส่วนต้นทุนชีวิตที่เป็นจุดที่ต้องพัฒนา คือ การได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน

คำสำคัญ ต้นทุนชีวิต เด็กวัยเรียน เครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิต

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2553; 55(4): 289-296

* ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล กรุงเทพฯ

** นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ สถาบันราชานุกูล กรุงเทพฯ

*** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ สถาบันราชานุกูล กรุงเทพฯ

**** นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ สถาบันราชานุกูล กรุงเทพฯ

Results of survey study in middle school by developmental assets indicator scale

Panpimol Wipulakorn M.D. , Vanida Chaninyuthwong M.Sc.***

*Radchadawan Deangasuk B.N.S.***, Adjima Siriphiboonphol M.Ed.*****

Abstract

Objective: To study and survey of the developmental assets in middle school children

Method: A survey descriptive study of middle school children aged 6-11 years old in the educational system of the Office of Basic Education Commission was made. The sample size of 1,080 children. The data collecting instrument was the Development Assets Indicator Scale, already developed and tested. Descriptive statistics including percentage and frequency were used for data analysis.

Result: The total score of developmental assets presented the maximum score in the family support indicator and honesty indicator reaching 96.9 % of data collected. In addition, the 62.9 % was the minimum score for children as a resource.

Conclusion: This survey generally showed that the strong points for middle school children were family support and honesty developmental assets indicator, while children as a resource developmental assets indicator was the weak point that should be considered and followed up in the future.

Keywords: Developmental Assets, Middle School Children, The Development Assets Indicator Scale

J Psychiatr Assoc Thailand 2010; 55(4): 289-296

* Director, Rajanukul Institute, Bangkok

** Nurse, Rajanukul Institute, Bangkok

*** Psychologist, Rajanukul Institute, Bangkok

**** Psychologist, Rajanukul Institute, Bangkok

บทนำ

สถาบันราชานุกูล โดยคณะทำงานโครงการขยายผลแบบสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ร่วมกับแผนงานสุขภาพเด็กและเยาวชน สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน (developmental assets) ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ เพื่อร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กไทยวัยเรียน

จากการดำเนินงานโครงการออกแบบ แบบสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน และข้อเสนอแนะในการขยายผลการใช้เครื่องมือ สถาบันราชานุกูลได้ดำเนินการต่อเนื่องในการพัฒนาแบบสำรวจ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาแบบสำรวจให้มีความเฉพาะกับกลุ่มเป้าหมายในระดับภาค เพื่อให้แบบสำรวจสามารถสะท้อนมุมมองของเด็กตามบริบทที่แสดงถึงต้นทุนชีวิตเด็ก สำหรับการนำเครื่องมือวัดต้นทุนของเด็กรวัยเรียนมาปรับใช้ในสังคมไทยเพื่อให้เข้ากับบริบทของความแตกต่างในชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และลักษณะครอบครัวไทย และสามารถใช้วัดต้นทุนชีวิตที่ดีของเด็กวัยเรียนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด¹

แม้ทุกวันนี้มีหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจสร้างกิจกรรมเพื่อให้เด็กวัยเรียนมีทางเลือกเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งปัญหาความเสี่ยงต่างๆ ที่กำลังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอาจเป็นเพราะกิจกรรมที่มีปริมาณไม่มากพอกับจำนวนเด็กวัยเรียนและชุมชนก็ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ฉะนั้นการพัฒนาเครื่องมือร่วมกับพื้นที่เพื่อให้พื้นที่ใช้เป็นเครื่องมือสำรวจประเมินต้นทุนเด็กวัยเรียน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเอง และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างเสริมศักยภาพนั้นๆ ให้แก่เด็กวัยเรียน ชุมชน และพัฒนาไปสู่คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างต้นทุนชีวิตให้กับเด็กวัยเรียนต่อไป²

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลจากเครื่องมือสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

วัสดุและวิธีการ

การศึกษาคัดครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียน (อายุ 6 - 11 ปี) ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran, 1997 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณจำนวนทั้งสิ้น 900 ราย และสำรวจเพื่อป้องกันความผิดพลาดในกรณีที่เก็บแบบสำรวจได้ไม่ครบ และแบบสำรวจไม่สมบูรณ์จำนวน 1,080 คน เพื่อใช้เป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างจะใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิหลายชั้น (stratified multi - stage sampling) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในช่วงธันวาคม พ.ศ. 2552 โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายกลุ่มๆ ละ 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนได้ผ่านการพัฒนาเครื่องมือในโครงการระยะที่ 1 คือ โครงการออกแบบแบบสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนได้เครื่องมือสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน 2 ชุด ได้แก่

- 1) แบบสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนช่วงชั้น ป.1 - ป.3 (ใช้คู่กับแผนภาพ) จำนวน 40 ข้อ
- 2) แบบสำรวจวัดต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนช่วงชั้น ป.4 - ป.6 จำนวน 40 ข้อ

ซึ่งแบบสำรวจทั้งสองชุดผ่านการทดสอบในกลุ่มเป้าหมาย ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับชุดป.1 - ป.3 เท่ากับ 0.81 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับชุดป. 4 - ป. 6 เท่ากับ 0.75

แบบสำรวจประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนข้อมูลทั่วไป และส่วนที่เป็นรายการข้อคำถามเกี่ยวกับต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ซึ่งผลที่ได้จากแบบสอบถามจะทำให้ทราบผลในภาพรวมของชุมชนหนึ่งๆ เกี่ยวกับต้นทุนชีวิตรายข้อที่เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนเลือกตอบทั้งนี้เมื่อนำมาจำแนกและจัดเป็นหมวดหมู่จะแบ่งเป็น 2 หมวด 5 พลัง คือ ก) หมวดต้นทุนชีวิตภายใน (internal assets) ประกอบด้วย 2 พลัง ได้แก่ พลังสร้างปัญญา และพลังตัวตน ข) หมวดต้นทุนชีวิตภายนอก (external assets) ประกอบด้วย 3 พลัง ได้แก่ พลังครอบครัว พลังเพื่อน/กิจกรรม และพลังชุมชน

เครื่องมือแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นตามกระบวนการตามระเบียบวิธีวิจัยนี้ทางสถาบันราชานุกูลจะดำเนินการพัฒนาและขยายผลของเครื่องมือไปยังส่วนต่างๆ เก็บรวบรวมข้อมูลให้เกิดประโยชน์ต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กวัยเรียน ครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งขณะนี้ได้พัฒนาเครื่องมือออกมาเป็นเครื่องมือฉบับทั่วไป (general development assets) และจะทำการพัฒนาเครื่องมือต่อไปดังนี้

1. พัฒนาเครื่องมือให้ได้ตัวชี้วัดต้นทุนชีวิตที่มีความไวสูง (brief developmental assets) โดยจะต้องผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลเพื่อตัวชี้วัด หรือต้นทุนข้อใดที่มีผลต่อพฤติกรรมมาก และกำหนดได้ว่าตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถติดตามและประเมินผลได้โดยไม่ต้องวัดตัวชี้วัดหรือต้นทุนอื่นๆ

2. พัฒนาเครื่องมือแบบต้นทุนชีวิตตามพื้นที่ ตามวัฒนธรรมรายภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้

3. รายงานสภาวะการณ์ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยสร้างของเด็ก ทุกภาคทั่วประเทศ (risk-protection model nation-wide survey; developmental assets)

วิธีการเก็บข้อมูล

สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างจะใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิหลายชั้น (stratified mult - stage sampling) คือ

1. สุ่มเลือกจังหวัดแบบ systematic sampling with probability proportional to size ดังนี้

1.1 ภาคเหนือ สุ่มเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนจำนวนประชากรมา 2 จังหวัด คือ เชียงราย และอุตรดิตถ์ จากทั้งหมด 17 จังหวัด

1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สุ่มเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนจำนวนประชากรมา 2 จังหวัด คือ สุรินทร์ และอำนาจเจริญ จากทั้งหมด 19 จังหวัด

1.3 ภาคกลาง และภาคตะวันออก สุ่มเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนจำนวนประชากรมา 3 จังหวัด คือ ลพบุรี และสมุทรปราการ และตราด จากทั้งหมด 27 จังหวัด

1.4 ภาคใต้ สุ่มเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนจำนวนประชากรมา 2 จังหวัด คือ กระบี่ และสุราษฎร์ธานี จากทั้งหมด 14 จังหวัด

2. สุ่มเลือกอำเภอแบบ systematic sampling โดยแต่ละจังหวัดสุ่มมา 2 อำเภอ เป็นอำเภอในเมือง 1 อำเภอและอำเภอนอกเมือง 1 อำเภอ

3. สุ่มเลือกโรงเรียนจากแต่ละอำเภอโดยใช้วิธี systematic sampling โดยสุ่มจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีโรงเรียนขนาดต่างๆ เช่น ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ในแต่ละเขตอำเภอที่เป็นตัวแทนจะสุ่มได้อำเภอละ 2 โรงเรียน คือ อำเภอเมือง 2 โรงเรียน และนอกอำเภอเมือง 2 โรงเรียน รวมแล้วสุ่มได้ 4 โรงเรียนต่อจังหวัดที่ได้จากการสุ่มในขั้นตอนที่ 1

4. ผู้วิจัยใช้การ สุ่มตัวอย่างโดยให้เด็กแต่ละโรงเรียนมีสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง (ป. 1 - ป.6) เป็นจำนวนโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้สูตรคำนวณแบบ quota sampling ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน} \\ & = \frac{\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนโรงเรียน}} \\ & = \frac{1,080}{36} = 30 \text{ คนต่อ 1 โรงเรียน} \end{aligned}$$

จากนั้นในแต่ละโรงเรียนทำการสุ่มเลือกเด็กที่มาเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธี systematic sampling ในแต่ละช่วงชั้น (ป. 1 - ป.6) ดังนี้

4.1 แต่ละช่วงชั้นใช้วิธีการสุ่มห้องเรียนมาเพียง 1 ห้อง จากจำนวนห้องเรียนทั้งหมด เช่น สุ่มได้ชั้น ป.1 ห้อง 1 ได้จากทั้งหมด 4 ห้อง เป็นต้น

4.2 หลังจากได้ห้องเรียนแล้วทำการสุ่มเลือกเด็กแต่ละช่วงชั้น ใช้การสุ่มจากเลขที่เด็กโดยใช้ช่วงอันตรายภาคจากสูตร ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{ความกว้างของอันตรายภาคจากเลขที่หนึ่งไปอีกเลขที่หนึ่ง} \\ & = \frac{\text{จำนวนเด็กในห้อง}}{\text{จำนวนสัดส่วนเด็กในชั้นนั้น}} (5 \text{ คน}) \end{aligned}$$

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,080 คน เป็นเพศชายร้อยละ 52.3 บิดาร้อยละ 47.2 มารดา ร้อยละ 41.9 และผู้ปกครองร้อยละ 70.4 ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่มีบิดาศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40 ส่วนมารดาศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.9 ซึ่งอยู่ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าบิดา และผู้ปกครอง ร้อยละ 71.7 ศึกษาอยู่ในระดับนอกเหนือ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแบบสำรวจฯ

เมื่อพิจารณาประเด็นเรื่องครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่บิดา และมารดาอาศัยอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 71.6 เป็นลูกคนเดียว ร้อยละ 48.0 ลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่บ้านที่เป็นของตนเอง ร้อยละ 82.5 ครอบครัวมีรายได้ไม่น้อยกว่า 6,000 บาท ร้อยละ 40.9

ข้อมูลร้อยละการเลือกตอบในแต่ละตัวชี้วัด ต้นทุนชีวิตสำหรับเด็กวัยเรียน (40 ข้อ) (ตารางที่ 1)

ผลการสำรวจการเลือกตอบจากแบบสำรวจ ต้นทุนชีวิต พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมเลือกตอบมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 แสดงถึงเด็กรายงานว่าพวกเขาได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support) ถึงร้อยละ 96.9 แต่ในขณะที่เด็กกลับพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมเลือกตอบน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 8 แสดงถึงเด็กได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (children as resources) ค่อนข้างน้อยเพียง ร้อยละ 62.9

เมื่อพิจารณาประเด็นการสำรวจเดียวกันในรายภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง/ตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า

ในภาคเหนือ ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบมากที่สุด คือ ข้อที่ 29 ความซื่อสัตย์ (honesty) เลือกตอบถึงร้อยละ 97.5 (อยู่ในหมวดพลังตัวตน) แต่ข้อที่กลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือเลือกตอบน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 8 เด็กได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (children as resources) ร้อยละ 64.2 ซึ่งข้อที่ได้น้อยสอดคล้องกับผลการสำรวจในภาพรวม

ในภาคกลาง/ตะวันออก ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบมากที่สุด คือ ข้อที่ 29 ความซื่อสัตย์ (honesty) เลือกตอบถึงร้อยละ 96.7 แต่ข้อที่กลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือเลือกตอบน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 17 เด็กมีกิจกรรม สันทนาการนอกหลักสูตรมากกว่าหรือเท่ากับ 2 ชม. / สัปดาห์ (creative activities) โดยเลือกตอบร้อยละ 61.7

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบมากที่สุดสอดคล้องกับข้อมูลภาพรวม คือ เลือกตอบข้อที่ 1 การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support) เลือกตอบร้อยละ 97.5 แต่ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 11 ครอบครัวมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และการติดตาม

จากครอบครัว (family boundaries) โดยเลือกตอบร้อยละ 69.2

ในภาคใต้ ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบมากที่สุดสอดคล้องกับข้อมูลภาพรวมและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เลือกตอบข้อที่ 1 การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support) เลือกตอบถึงร้อยละ 98.3

แต่ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบน้อยที่สุดซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในภาคเหนือ คือ ข้อที่ 8 เด็กได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (children as resources) โดยเลือกตอบร้อยละ 63.8

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละการเลือกตอบรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อ	ดัชนีต้นทุนชีวิต	การเลือกตอบ (ร้อยละ)				
		เหนือ	กลาง	ต.อ.	อีสาน	ใต้
1	การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support)	96.7	95.8	97.5	96.9	98.3
2	สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกันและปรึกษาได้ทุกเรื่อง (positive family communication)	85.8	84.2	84.6	85.0	85.8
3	ผู้ใหญ่นอกครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือได้ (other adult relationships)	88.3	85.3	83.3	85.6	85.8
4	เพื่อนบ้านที่ใส่ใจดูแล (caring neighborhood)	94.2	93.1	92.1	93.9	96.7
5	ครูและเพื่อนที่ใส่ใจดูแล (caring school climate)	96.3	95.3	93.8	95.1	95.0
6	พ่อแม่ผู้ปกครองที่ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือด้านการเรียน (parent involvement in schooling)	90.8	88.3	94.6	91.5	93.8
7	ผู้ใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ (community values children)	72.5	75.8	75.8	76.1	80.4
8	เด็กได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (children as resources)	64.2	62.5	60.8	62.9	63.8
9	การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน (service to others)	75.4	80.3	72.5	77.8	81.3
10	ความปลอดภัยในการใช้ชีวิตที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน (safety)	90.4	89.7	89.6	89.7	89.2
11	ครอบครัวมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และการติดตามจากครอบครัว (family boundaries)	77.1	69.2	69.2	72.6	76.3
12	โรงเรียนมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และการติดตามจากโรงเรียน (school boundaries)	95.4	95.6	95.0	94.8	92.9
13	การมีส่วนร่วมในการดูแลของเพื่อนบ้าน (neighborhood boundaries)	82.9	80.3	78.8	80.4	79.2
14	ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี (adult role models)	92.9	93.7	93.8	93.6	93.8
15	เพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดี (positive peer influence)	89.2	83.6	90.8	87.1	86.7
16	ความคาดหวังที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู (high expectations)	96.7	90.3	93.8	93.0	92.5
17	เด็กมีกิจกรรมสันทนาการนอกหลักสูตรมากกว่าหรือเท่ากับ 2 ชม. / สัปดาห์ (creative activities)	72.9	61.7	70.8	67.4	67.1

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละการเลือกตอบรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อ	ดัชนีต้นทุนชีวิต	การเลือกตอบ (ร้อยละ)				
		เหนือ	กลาง	ต.อ.	อีสาน	ใต้ เฉลี่ย
18	เด็กมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสำหรับเด็กทั้งในห้องเรียนหรือกิจกรรมนอกห้องเรียนมากกว่าหรือเท่ากับ 2 ชม. / สัปดาห์ (child programs)	69.6	64.4	70.0	71.3	68.3
19	เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือสาธารณบำเพ็ญตั้งแต่ 1 ครั้ง / สัปดาห์ (religious community)	69.6	63.1	71.3	69.2	67.7
20	เด็กใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว (time at home)	73.3	73.1	83.3	82.1	77.4
21	สัมฤทธิผลทางการเรียน (achievement motivation)	94.6	91.7	94.6	92.9	93.2
22	ความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน (learning engagement)	93.3	85.8	92.1	90.0	89.8
23	ทำการบ้าน / งานที่ได้รับมอบหมายทันตามกำหนดเวลา (homework)	91.7	79.7	86.3	83.8	84.7
24	ความผูกพันกับบุคคลในโรงเรียน (bonding to school)	95.4	93.9	94.2	93.8	94.3
25	รักการอ่านหนังสือ (reading for pleasure)	85.8	78.1	87.1	83.8	83.1
26	การช่วยเหลือผู้อื่น (caring)	94.6	92.8	93.3	95.0	93.8
27	รักความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม (equality and social justice)	83.8	85.6	80.8	87.1	84.4
28	การมีจุดยืนที่ชัดเจน (integrity)	95.8	95.8	97.5	97.1	96.5
29	ความซื่อสัตย์ (honesty)	97.5	96.7	95.8	97.5	96.9
30	ความรับผิดชอบ (responsibility)	95.0	95.0	95.4	97.5	95.6
31	พฤติกรรมสุขภาพที่ดีและความเข้าใจที่ต้องเกี่ยวข้องกับสุขอนามัย (healthy lifestyle)	86.7	86.7	87.5	88.8	87.3
32	สร้างทักษะในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลดีหรือผลเสียจากการตัดสินใจและเชื่อมั่นในการตัดสินใจนั้น (planning and decision)	88.8	91.1	90.8	89.6	90.2
33	ทักษะในการคบเพื่อน (interpersonal competence)	85.8	81.1	88.8	80.8	83.8
34	ทักษะในการคบเพื่อนต่างวัย ต่างเพศ ต่างสังคม ตลอดจนต่างวัฒนธรรม (cultural competence)	90.8	88.3	90.8	91.3	90.1
35	ทักษะในการปฏิเสธ (resistance skills)	92.0	87.8	89.2	88.8	89.3
36	ทักษะในการแก้ปัญหาขัดแย้งด้วยสันติวิธีรวมทั้งการจัดความโกรธ (peaceful conflict resolution)	85.8	85.0	89.6	87.5	86.8
37	วิธีจัดการความเครียด สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี (personal power)	86.3	87.8	85.4	80.8	85.4
38	คุณค่าของตนเอง (self-esteem)	87.5	88.9	93.8	90.0	89.9
39	ความรู้สึกว่า ชีวิตยังมีความหวัง (sense of purpose)	97.1	91.9	89.2	93.3	92.8
40	มีเป้าหมายของชีวิตและมองโลกในแง่ดี (positive view of personal future)	93.8	95.0	96.3	95.8	95.2

วิจารณ์

จากผลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ทำให้ได้ฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนา กลไกการขยายผลเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนในพื้นที่ต่างๆ ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม

และภูมิปัญญาของพื้นที่นั้นๆ ซึ่งในโครงการครั้งนี้ได้พื้นที่นำร่องในการจัดโครงการ และกิจกรรมเสริมสร้าง ต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ได้แก่ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดตราด จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุดรดิตถ์ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

แบบสำรวจต้นทุนชีวิตสำหรับเด็กวัยเรียนที่พัฒนาขึ้นมานั้นเป็นเครื่องมือในการที่จะเป็นตัวชี้วัดเพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวังกลุ่มเด็กวัยเรียนจากสภาพแวดล้อมและปัจจัยเสี่ยงต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผลของการวัดต้นทุนชีวิตของเด็กวัยเรียนนั้นจะทำให้เราทราบถึงจุดอ่อนของต้นทุนที่ดีของเด็กในด้านต่างๆ และจะนำไปสู่การพัฒนาหรือเสริมสร้างต้นทุนที่ดีนั้นๆ โดยเครื่องมือนี้มีทิศทางในการพัฒนายุทธศาสตร์ปฏิบัติการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กไทยร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านครอบครัว เด็กและเยาวชน ชุมชน โรงเรียน สถานศึกษา องค์กรภาครัฐ อาทิเช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานรัฐมนตรี เป็นต้น ไปสู่การพัฒนาทั้งในด้านของกลไกการทำงานด้านเด็กและนโยบายในระดับประเทศ ในการพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

สรุป

เด็กวัยเรียนที่ถูกส่งมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็งในต้นทุนชีวิตด้านการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว (family support) และความซื่อสัตย์ (honesty) ส่วนต้นทุนชีวิตที่เป็นจุดที่ต้องพัฒนา คือ การได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งที่บ้านและในชุมชน (อยู่ในหมวดพลังครอบครัว)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะผู้เข้าร่วมการพัฒนาเครื่องมือและการสำรวจข้อมูลภาคสนามจากหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานทางด้านเด็ก ทั้งเครือข่ายในกรมสุขภาพจิต เครือข่ายพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็ก และครอบครัวในโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย เครือข่ายจากกรม

พัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้ประสานงานจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ลงเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการเก็บข้อมูล ทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในครั้งนี้ รวมทั้งกลุ่มเด็กวัยเรียนทุกคนที่เข้าร่วมตอบแบบสำรวจต้นทุนชีวิต รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น เกี่ยวกับเครื่องมือนี้ทำให้การพัฒนาเครื่องมือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้เกียรติมาเข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมการก่อนลงพื้นที่ และวิพากษ์เครื่องมือ

เอกสารอ้างอิง

1. พรรณพิมล หล่อตระกูล และคณะ. รายงานวิจัย เครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียน. กรุงเทพฯ : สถาบันราชานุกูล; 2552.
2. สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. รายงานวิจัยเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่ดีของเยาวชนไทยทั่วไป. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา; 2550.
3. Benson P L, Roehlkepartain E C, Sesma A Jr. Tapping the power of community: The potential of asset building to strengthen substance abuse revention. Search Institute Insights & Evidence 2004; 2: 1 .
4. Scales P C, Benson P L. Toward quality and equality: Fulfilling our promises to America's children and youth. Search Institute Insights & Evidence 2006; 3:1-10.
5. Scales P C, Roehlkepartain EC. Boosting student achievement: New research on the power of developmental assets. Search Institute Insights & Evidence 2003; 1:1.